

 FACULTY OF ARTS AND PHILOSOPHY

DEPARTMENT ART, MUSIC & THEATRE
ACADEMIC CHAIR JONET, CESAMM (CENTRE FOR SOCIAL ACTION & MUSIC MAKING)

CREATIVITEIT & IMPROVISATIE IN MUZIEKEDUCATIE

Dr. Filip Verneert

Postdoctoral researcher
Universiteit Gent
Centre for Social Action & Music Making

  Online Muzieksymposium 2026

1

Overzicht

- Intro
- 1** Theoretisch kader: creativiteit
- 2** Creativiteit en improvisatie in de muziekeducatie
- 3** Taskdesign, persoonlijkheid en zelfregulatie
- 4** Collectieve vrije improvisatie en Flow in het voortgezet onderwijs
- 5** Pedagogische implicaties

2

1. Theoretisch kader

Creativiteit

Nieuw & relevant binnen de context

creativiteit niet te verwarren met louter originaliteit of met de waardering door een publiek.

Divergent vs Convergent denken

Divergent denken genereert nieuwe, vrije ideeën. Convergent denken kiest één richting.

Individuele eigenschap?

Creativiteit wordt niet langer als een individueel of aangeboren kenmerk gezien maar als iets wat je samen ontwikkelt.

Gedistribueerd, interactioneel & belichaamd

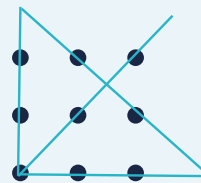
Een emergent verschijnsel dat individu, groep en omgeving met elkaar verbindt in één relationeel geheel.

I play piano and that's my love. I read and I paint and I compose music, so I've got a pretty full creative life.

— Anthony Hopkins

CREATIVITEIT = OUT OF THE BOX DENKEN?

Connect all 9 dots with 4 straight lines without lifting your pencil

3

2. Improvisatie

Creativiteit en improvisatie in de muziek

Realtime karakter

Creëren en uitvoeren gebeuren gelijktijdig, onder tijdsdruk, zonder mogelijkheid tot herziening.

Proces > Product

Er is geen vaststaand product om te beoordelen. Wat telt is wat er tijdens de handeling zélf gebeurt.

CFI: creativiteit in interactie

In collectieve vrije improvisatie ontstaat creativiteit niet individueel maar in de wisselwerking tussen mensen.

Traditioneel muziekonderwijs

- Technische vaardigheid vóór creatieve activiteiten
- Meester-leerlingmodel domineert
- Creativiteit = domein van de componist
- Leerling interpreteert en voert uit

4

3. taakontwerp, persoonlijkheid en zelfregulatie

Stijnen, Verneert, Nijs & Van Petegem (2026) — Psychology of Music

Onderzoeksvraag: Hoe beïnvloeden taakbeperkingen de flow-ervaring van beginnende improvisatoren?

111

leerlingen

3 Vlaamse muziekscholen
Klassiek curriculum

4

improvisatietaken

Quasi-experimenteel
Within-subjects design

3D

flow-meting

Gevoel van Controle · Absorptie
Positieve emotie

Taakdesign — 2 dimensies

	Geen voorbereiding	Met voorbereiding
Weinig vrijheid	Vast ritme/noten Geen voorbereiding	Vast ritme/noten Met voorbereiding
Veel vrijheid	Volledige vrijheid Geen voorbereiding	Volledige vrijheid Met voorbereiding

5

instructie video

6

3. Studie 1: taakontwerp, persoonlijkheid en zelfregulatie

Stijnen, Verneert, Nijs & Van Petegem (2026) — *Psychology of Music*

1

Vrije improvisatie + voorbereiding → hoogste flow

Weinig beperkingen laten leerlingen toe hun eigen uitdagings-vaardigheidbalans te bewaren. Voorbereiding als cruciale 'forethought phase' verlaagt prestatieangst.

2

Zelfregulatie als cruciale moderator

Hoog zelfgeregeerd: gebruiken voorbereiding actief, behouden flow ook onder strikte condities via metacognitieve strategieën.
Laag zelfgeregeerd: gedijen bij spontane vrije Improvisatie, vrijheid is hun ondersteuning.

3

Muzikale vaardigheid: géén significante invloed

Technisch niveau voorspelt flow – wat wél telt is improvisatie-ervaring specifiek. Leerlingen die al meer improviseerden, ervoeren meer flow.

„Improviseren leer je door te improviseren.“

7

4. CFI & Flow in het voortgezet secundair onderwijs

Verneert, Nijs & De Baets (2024) — *International Journal of Music Education*

14

muzieklerkrachten

70

klassen

1400

leerlingen

50'

CFI-les

Hoe beleven leerlingen in het vak muziek van het reguliere onderwijs een leeractiviteit rond *collectieve vrije improvisatie*?

Kwantitatieve studie bij leerlingen 1^e graad SO (n= 1372) in 70 klassen in Vlaanderen -Flow meting

Kwalitatieve bevraging van leerkrachten (n=14) -Online survey open vragen

Lesfiche en instructie voor leerkrachten

8

Lesson Plan - instruction

Lesson Plan

1

Making Music out of Strange Sounds

Material

One instrument per student, ensure a good balance of string, wind, and percussion instruments. Voice and body percussion can also be used.

The exercises are best done with a variety of sounds as wide as possible. Percussion instruments such as shakers and tambourines are less suitable because of the limited possibilities in sound and playing technique. If possible, students bring their own instrument.

Whiteboard or screen.

General information

Grade level: second grade general education
Length of class: 50 minutes

Learning-behavioral goals

- The students experiment in function of a defined task with the musical building blocks, their voice, their body, musical instruments and (basic) techniques.
- The students make music together with attention to group playing and its synchronization.
- Students use their imagination in a focused way when creating artistic work.
- Students use provided strategies that stimulate creative thinking.

collective free IMPROVISATION

Lesson Plan

1

1. Warming up (10 min)

All the students choose an instrument, play their own or sing. Everybody stands up in a circle.

Tips

Voice and body percussion can also be used.
Try not to intervene too much. Accept the possible chaos.
Play with the students.

Just try to follow the instructions and before you know it everybody will be playing!

Have fun!

2. The Volume Knob (10 min)

This is an exercise to explore sound possibilities and playing techniques of instruments through collective improvisation. At the same time, students learn to listen to each other. The idea is to collectively play louder or more quietly represented by numbers 1 to 8, representing a gradually increase of the volume.

Numbers 1 to 8 are written on a whiteboard:
1 2 3 4 5 6 7 8.

The number 8 represents the loudest one can play, 1 for the quietest. The volume knob is turned from 8 to 1 is slowly turned down. This is done by the teacher or a student pointing at the numbers (to 8 or 8 to 1).

Instruction: try to reduce the volume in eight equal parts and listen to what happens with the collective sound. Really try to diminish or increase the sound with the whole group.
Level 1 represents can be only blowing air into a wind instrument, rubbing a percussion instrument, or pressing piano keys without striking a note.
You can also choose a motif of a few notes or sounds that you can repeat during the dynamic change.

Lesson Plan

1

3. Loop groove

This is an exercise on concentration, timing, listening to what is going on around you and keeping tempo. The starting point, as in the first exercise, is the numbers from 1 to 8 on the board. Each student chooses a number. When it is indicated, he plays a maximum of one or two notes, a sound or a chord.
Each student chose a number from 1 to 8 plays (a chord, some notes or a sound) only when their number is pointed out by the teacher. Play a groove using a loop from internet or a drum machine. The idea is that after a while the teacher can stop pointing out the numbers and the class goes on in a collective call and response loop.

Instruction: make up a sound with a few notes and play them only when I indicate the number you chose. If nobody chooses a certain number, then there is silence. You will hear a beat but when the beat stops, just keep on playing.
(for the teacher: use a repeat sequence e.g. 3216547 - 3216547 - 3216547 or experiment with your own variations using less numbers and so on).

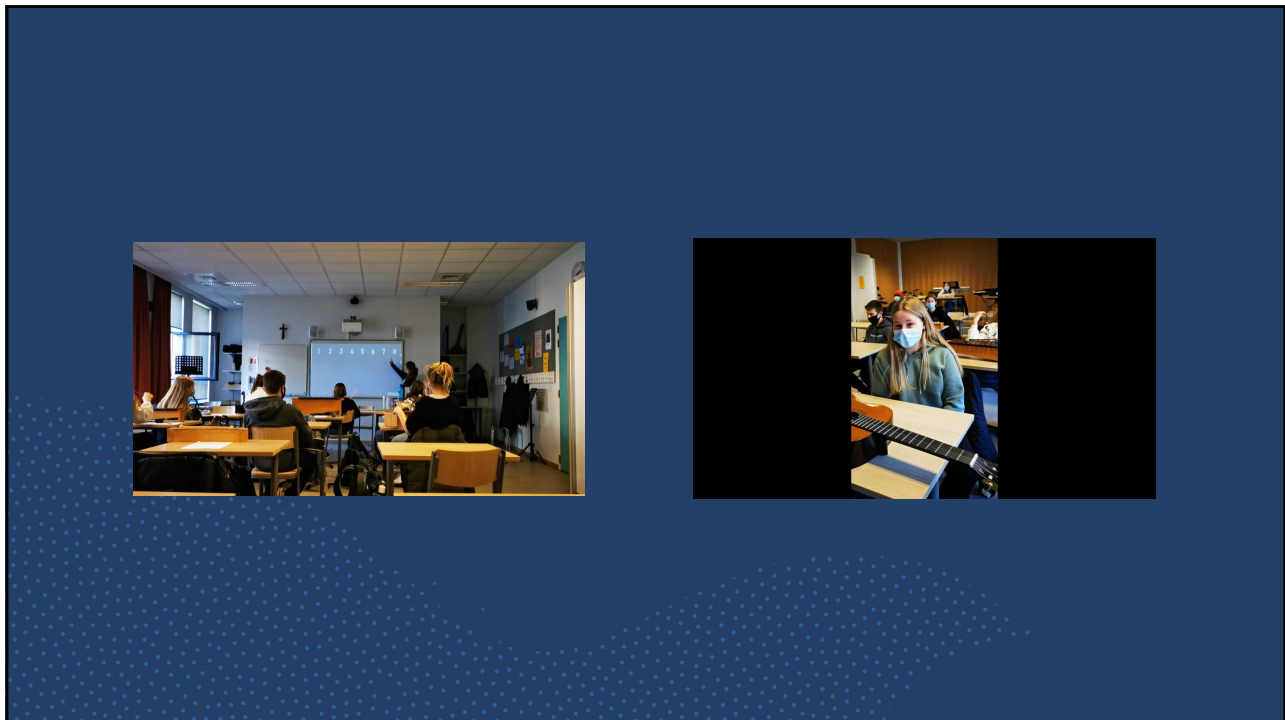
4. 3-part collective sound making (15 min)

a collective musical improvisation based on pictures and texts. You can choose the pictures (3 pictures as a short story and/or a short 3 part text story).

Instruction: play something that represents the idea of the picture for you, listen to the rest of the group. Each student chooses 2 of the three pictures to play on. This is a small example:

- 1 A drawing of a smiling person under a sunny sky.
- 2 The person slips over a banana peel and falls down.
- 3 The person is in pain and stumbles in the rain.

9

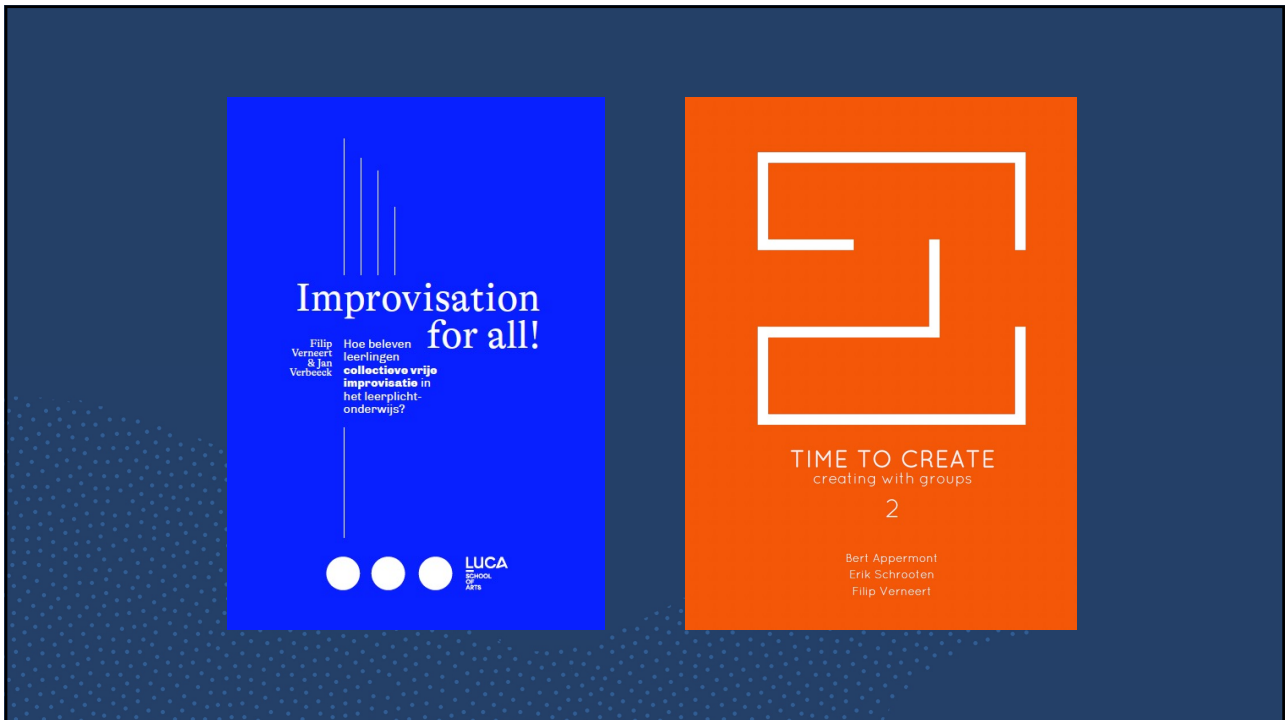
10

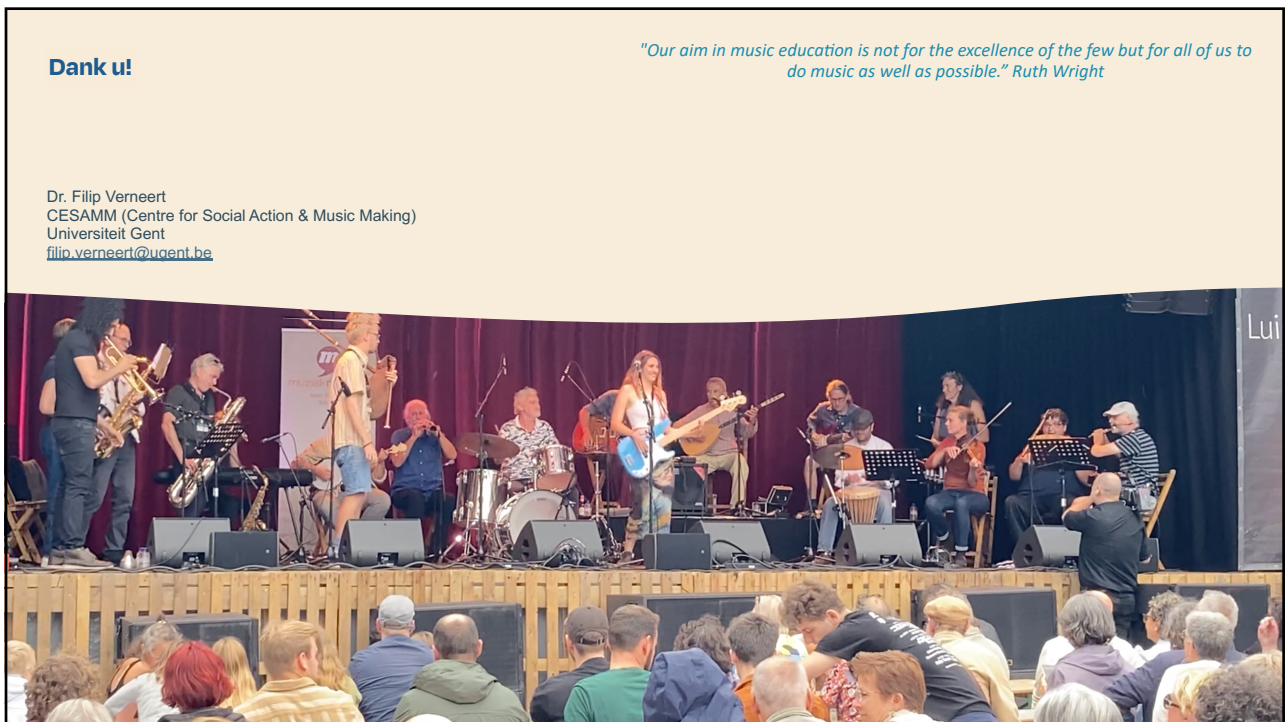
11

12

13

14